

Monumentnummer*: 529797

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 28 juni 2010
Kadaster deel/nr 82939/139

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Arnhem	Arnhem	Gelderland		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Arnhem	A			1803
Arnhem	A			1824
Arnhem	A			1825
Arnhem	A			1836
Arnhem	A			1837
Arnhem	A			1827
Arnhem	A	1835	A1	
Arnhem	A	1835	A2	
Arnhem	A			1909
Arnhem	A			1908
Arnhem	A			1911
Arnhem	A			1907
Arnhem	A			1890
Arnhem	A			1920
Arnhem	A			1919

Omschrijving**

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

TERREIN met AANLEG. De bodem van zeven Provinciën en omgeving bestaat uit zand en maakt deel uit van een relatief vlak deel in de door gletsjerijs opgestuwde zuidelijke Veluwe. Het kamp Zeven provinciën ligt noordelijk van de langs de zuidzijde van de Kemperberg, globaal oost-west lopende, rechte Koningsweg, ruwweg ten noordoosten van de boerderij Wildhoeve. De Koningsweg zou in rudimentaire vorm dateren uit het laatste kwart van de 17e eeuw - de tijd dat stadhouder Willem III koning van Engeland was. De Koningsweg is nog steeds als belangrijke verbinding en als een ruimtelijk structurerend element aanwezig, ook doordat hij als ontginnings- en nederzettingbasis functioneerde. Oostelijk van de Kemperberg werden vanaf het midden van de 19e eeuw aan weerszijden van de Koningsweg, met name op uitgestrekte gronden van de locale adel en / of grootgrondbezitters, (ontginnings)landgoederen gesticht met daarop (pacht)boerderijen. In de praktijk bleek het boerenbedrijf op de schrale Veluwegronden niet gemakkelijk en hierdoor werd de bosbouw al gauw dominant en tevens werd er de op ruime schaal gejaagd op wild. Vooral ten noorden van de Koningsweg werd bovendien enige akkerbouw en veeteelt uitgeoefend, meestal op door beplante lanen omgeven terreinen. Verschillende van die open terreinen waren in de eerste helft van de 20e eeuw goed als zodanig herkenbaar. Het kampement Zeven Provinciën werd aangelegd op de zandgronden ten noordoosten van de ontginningsboerderij Wildhoeve. Het gebied werd rond 1940 doorsneden door een netwerk van vrijwel uitsluitend haaks op elkaar staande (bos)laantjes, met hier en daar ingeweven weiden en / of akkers. Voor Zeven Provinciën werd expliciet gekozen voor een opstelling van de zeven gebouwen rond een bestaand open, agrarisch terrein met een rechthoekige plattegrond. Het terrein was omgeven door een eveneens rechthoekig verlopende, eerder al bestaande rondweg, die - naar analogie met andere kampementen - vermoedelijk tegelijk met de bouw van de panden werd bestraat met klinkers. De gebouwen werden in twee korte rijtes, van respectievelijk vier (noord) en drie (zuid) aan de zuidzijde van oost- west gerichte delen van de lanen geplaatst, waardoor ze enigszins aan het zicht waren onttrokken door het opgaand groen. Hoewel er wel degelijk sprake is van 'Regelbau' en de gebouwen van Zeven Provinciën in lineair verband zijn geplaatst, werden de rooilijnen en de nokken van de daken niet gelijk gericht, terwijl toegangen en vensters ook in verschillend georiënteerde gevels zijn geplaatst. De zeven werden overwegend door zadeldaken gedekt en waren uitgevoerd als eenvoudige - zij het ruime woningen van een niet historiserend, maar min of meer eigentijds type. Door decoratieve toevoegingen aan deze schijnbaar ad hoc gebouwde, eenlaagse onderkomens poogde de bezetter een ijl landelijk gehucht bij een kleine akker- of weide omringd door opgaand groen te suggereren. Deze opzet werd onder meer versterkt door aanleg van tuinen, tuinmuurtjes, externe keldertrappen, siersmeedwerk, beschilderde luiken, enz. Tevens werden er paadjes van 30 x 30 cm betontegels rond en naar de bebouwing aangelegd. Het centrale open terrein werd geëffend, maar niet duidelijk is wanneer dat is gebeurd. Opmerkelijk hierbij zijn de steilranden, die wijzen op de afvoer van zand. Rond het terrein werd een draadhekwerk gespannen dat door betonnen palen werd gedragen.

Zeven Provinciën is het enige kamp binnen Vliegveld Deelen dat werd uitgevoerd als een relatief open en met een voor luchtverkenning onbeschermd karakter. De vijf overgebleven panden en hun ruimtelijke context vormen hiermee een uitzonderlijk stadium in de ontwikkeling van het vliegveld. Van de zeven gebouwen zijn er vijf bewaard, terwijl de aanleg van het terrein in hoofdzaak intact bleef, inclusief resten van tuinaanleg. De staat waarin de gebouwen verkeren is zeer verschillend, maar een deel is tot vrij recent in gebruik geweest of nog steeds in gebruik. De gebouwen 2 en 7 zijn gesloopt en vervangen door nieuwe panden, die wat toegepaste schaal betreft redelijk in het bestaande beeld passen. Aan de noordoostzijde is, haaks op de bestaande assen een grootschaliger legeringsgebouw bijgeplaatst. De ringweg is van een asfalt slijtlaag voorzien en is via een van oudsher bestaand tracé in verbinding gebracht met de toegangsweg van Koningsweg-Noord. De hekwerkpalen zijn grotendeels gehandhaafd, al zijn er aanpassingen in de beveiliging van het terrein uitgevoerd. Verschillende voor functionele doeleinden en / of als onderdeel van camouflage op het kamp tot stand gebrachte artefacten zijn nog in het terrein herkenbaar of zo goed als ongeschonden aanwezig. Het betreft uiteraard in de eerste plaats de vijf legeringsgebouwen, maar ook de vele relictten van tuinaanleg en tegelpaadjes, de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

rechthoekige groene middenzone (exercitieterrein?), het rechthoekig wegenstelsel en de hekwerken vormen nog markante facetten van de uit 1941-1942 daterende inrichting van Zeven Provinciën.

Waardering

TERREIN met AANLEG van Zeven Provinciën, van algemeen belang als vrij gaaf onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter opgezet groot militair vliegveld, vanwege: architectuurhistorische, stedenbouwkundige, historisch-geografische krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de overwegend op de vigerende, sobere en vooral doelmatige, op de heersende bouwtrant gebaseerde vormtaal van de door zadeldaken gedekte éénlaagse gebouwen, uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de in het concept verwerkte, deels reeds in het landschap aanwezige en deels daarop geïnspireerde elementen, uit het gehandhaafde en geaccentueerde beloop en de dito uitvoering van wegen en paden, uit de vanwege camouflageoverwegingen in twee korte assen, opgezette bebouwingsstructuur en uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument